

EESTI DRAAMATEATER

Eesti Draamateatri ajaleht nr 1, juuni 2008

Remondi ajaks on garderoobidest ja kontoritest asjad suure saali publiku rõdudele kolitud ja "ladu" tolmu kaitseks kilega kinni kaetud.

Foto: Teet Malsroos

2010. AASTAL ON TEATRIMAJA JÄLLE VALMIS

2010. aastal saab Eesti Draamateatri maja 100-aastaseks. Ja teater ise saab siis 90. Imelise maja ja seal tegutseva teatri suhe on ehe multikultuuriline Eesti ajalugu: 1910 ehitati hoone enda jaoks Eestimaa Saksa Teatriselts, suurejooneline juugendprojekt telliti Peterburi arhitektidelt Vassiljevilt ja Bubõrilt. 1920 asutas aga Paul Sepp ühes vanalinna kõrvaltänavas väikese era-teatristuudio, millest kasvas välja Eesti esimene järjepidev teatrikool ning koolist omakorda teater: Draamastuudio Teater. Noor näitetrupp seadis kunstilise lati kõrgele, teatri oma näo kujundas suuresti just eesti dramaturgia. Vastses Eesti riigis ei olnud kerge kooli ja teatrit majandada, etendusteks üüriti saale, üha sagedamini ka Saksa Teatri oma. See maksis hinge, aga toime tuldi. 1937 saadi Eesti Draamateatri nimi ning 1939 omandati Saksa Teatri maja. On läinud nii, et täna on see Eesti vanim teatrimaja – teatriks ehitatud, sellena kasutatav ning peamises muutumatuna säilinud hoone. Meie auväärne naaber Rahvusooper Estonia on kolm aastat noorem (valmis 1913), Vanemuise väike maja, endine Tartu Saksa Suveteater, kaheksa aastat noorem (valmis 1918). Varasemad uhked teatrihooned hävisid sõjas (Endla, Vanemuine). See maja on väga hästi säilinud, suurt muudetud pole, siia-sinna külgedele on tehtud juurdeehitusi. Vana karbi sees on küll mitmed ruumid saanud uue rakenduse, pööningust tehti väike saal (1967) ja dekoratsioonitöökojast Maalisaal (2004). Tänu sisekujundaja Mari Kurismaale on 100-aastane teater täna väga kaunis ja stiilne, korraga ajalooline ja moodne. Sel suvel ja sügisel seisab ees suure kolmejärgulise remondi viimane etapp, seni mängitakse mitmetes teistes saalides. Vana, ent taas uuenenud maja avab publikule ukse detsembris.

Kui tähtis on ühe teatri identiteedis maja?

Teatrijuht REIN OJA: Publiku jaoks väga tähtis: ta tuleb Sellesse Majja. Draamateater seostub arvatavasti paljudele just Pärnu maanteel asuva vana kauni majaga. Isegi siin toimuvate külalisetenduste publikus on neid, kes tulevad etendusele *Draamateatrisse*. Aga loomulikult loovad teatri eelkõige need, kes siin mängivad – elamuse annab mõni näitleja, kellegi lavastus. Vist on praktika tõestanud, et kooslused, kellel oma kodu pole, ei pea nii kaua vastu kui need, kellel see on. Jah, ta on ajalooliselt eri kultuuride kvintessents. Keeruliste remondiülesannete ees seistes oleme teinud võllanalja, et see maja on nagu Molotovi-Ribbentropi pakt: vene arhitektid tegid saksa teatri, millega eestlased peavad nüüd hakkama saama... Seda pole kerge korras hoida. Majana on ta keeruline, samas tuleb tunnistada, et vägagi teatri loogikat arvestades ehitatud. Maalisaal on algusest peale ilmselt maali-ehk maalrisaal olnud, olen 1912. aasta fotodel näinud selle kohal katuseaknaid – ju need ikka aknad olid, mitte päikesepeatereid...

Ajalooline maja linna südames, pidulikkus, konservatiivsus – see eelhäälestab publikut ja ka tegijaid. Kas teatri maja mõjutab seal sündivat loomingut? Võimalik. Aga ma ei usu, et lõplikult määrab midagi konkreetne saal, kus lava on täpselt ühel pool, kolm rõdu, punase sametiga toolid ja kristall-lühtrid. Eks ta suuna annab ja mingid tingimused seab, aga – vabadus on tunnetatud paratamatus. Inimene loob endale ise piirid nendes tingimustes. Müüte ja ruumi diktaati saab "lõhkuda" ainult siis, kui need on olemas. *Blackboxis*,

kus võib absoluutselt kõike teha, muutuvad lavastused vahel ühenäolisemaks kui seal, kus ruum seab piirid rangemalt. Kui piire pole, võib tulemuseks olla kaos. Ruumi „lõhkumise“, uute võimaluste leidmise kaudu tekivad ka huvitavad sisulised ideed. Lähikukkumiste ja imede eest ei ole me kunagi kaitstud, kindlustada saab ainult keskmise taseme. Kui see on aga väga tugev, on võimalik sealt liikuda pigem ülespoole kui allapoole. Võibolla on selle majaga niisugune lugu, et kui inimene astub siia sisse, siis selg läheb natuke sirgemaks. Mulle väga meeldib, et Draamateater on majana kujunenud kultuuride ristumiskohaks, kus põhiline on muidugi teater, aga lisaks on ta arhitektuuriselt huvitav, siin korraldatakse erinevaid näitusi ja kontserte, loetakse ette uut kirjandust. Vanus ja teatud konservatiivsus on omaette väärtus. Millegi säilitamine võib vabalt olla positiivne. Siin on tugevatel näitlejatel baseerunud teater – loodan, et see traditsioon jääb. Mulle meeldib ehe näitlejateater väga.

Draamateatri maja seintesse, õhustikku on talletunud palju eelkäijate hiilgavaid kogemusi, mälestusi, traditsioone – kas „vanad vaimud“ segavad või on toeks?

Minu meelest on see vundament, mitte koorem. Iga järgmine põlvkond, ja mitte ainult teatris, püüab enamasti eelmist eitada: nüüd tuleme meie ja teeme kõike paremini. Hea, et see vundament all on – siia tuleb tulla muutma midagi võimsat ja väärikat. Draamateatris on alati vanem põlvkond traditsioonide sleppi edasi kandnud, järjepidevus pole katkenud. 1940-50ndatel võis auk

tekkida, aga inimesed, kes siia majja pärast küüditamiskoondamisi tagasi tulid, sõlmisid need niidid uuesti. Siin on tingimused teha häid asju. See seob meid kõiki, nii loomingulisi kui ka tehnilisi töötajaid. Kui me kaua ja põhjalikult remondi projekti koostasime, ei olnud mitte kellegi ükskõik. Seati oma tingimusi, anti aktiivselt sisekujundajale ideid, inimesed olid väga huvitatud.

Draamateatri majas on olnud väga suur kolmejärguline remont: 2004 lava ja publiku ruumid, 2007 katus ja fassaad, 2008 väike saal, tööruumid ja näitlejate garderoobid. Selge, et maja väsis ja teda tuleb remontida, teatritehnikat uuendada – aga kas nii ei peleta eemale väärtuslikku vana hingust, inimliku puudutuse soojust?

Kindlasti ei peleta see kedagi välja. Niipalju kui võimalik, säilitame vana. Ta jääb selleksamaks teatriks, on ainult värskem ja puhtam. Ajaga tuleb kaasas käia, ka teatritehnilise uuenduse mõttes. Kaks esimest etappi on olnud publikule nähtavad, viimases järjekorras teeme nüüd oma ruumid. Ja ka meie, nagu eelmised põlvkonnadki, avastame selles majas „uusi“ kohti. Oleme ruumi juurde võitnud katusealuse 5. korruse arvelt. Publik näeb sellest osast vaid uuenenud väikest saali, aga suur muudatus, juurde- ja ümberehitus puudutab tööruume. Kõik, mis selle katuse alla mahub, on nüüd kasutuses. Ja teatri hingus, tunne, vaim – see ei kao kuhugi. Aga tuleb muidugi publikult küsida, et kui tulete talvel uuesti meie majja, kas vaim on alles.

ESIETENDUS:

“P EUGENE O’NEILL IKK PÄEVATEE KAOB ÖÖSSE”

Lavastaja **Merle Karusoo**, kunstnik **Jaagup Roomet**, helilooja **Siim Randla**, valguskujundaja **Raido Talvend**, inglise keelest tõlkinud **Mati Soomre**. Esietendus 14. juunil 2008 Keila-Joa mõisas

Osades: James Tyrone – Ain Lutsepp, Mary Cavan Tyrone, tema naine – Ülle Kaljuste, James Tyrone juunior, nende vanem poeg – Tiit Sukk, Edmund Tyrone, nende noorem poeg – Märt Avandi (Endla Teater), Cathleen, teenijatüdruk – Pille Lukin (külalisena)

„Pikk päevatee kaob öösse” on perekonna lugu ja tema tähendus sünnib suhetest ning seostest. Siiski kõrgub Mary Tyrone nende hulgas kui üks suurejoonelisi traagilise naise rolle maailma dramaturgias. Vaatleme lähemalt mõnda just temaga seotud teemat: sõltuvuse tagamaad ja mõjud. Räägib Lääne-Tallinna Keskhaigla Sõltuvusravikeskuse psühhiaater ELLU EIK.

Pärilikud eeldused määravad oluliselt inimese vaimse ja füüsilise tervise. Kuivõrd on sõltuvus (alkoholism, narkomaania) bioloogia poolt ette määratud?

Kindlasti on, küsimus on vaid selles, kas ta manifesteerub, tuleb konkreetses inimeses esile. On soodumus ja pärilikud eeldused, aga ka suhtlemis- ja kasvatusviis kandub edasi. Konkreetsetel puhul võib olla mõjutaja ainult n-ö sõltuvuse geen või ka kogu õhustik, keskkond, isiksuse tüüp ja palju muud. Osalt saab soodumuse mõju nõrgendada, aga mõnikord hakkab sihipärane, pingutatud vältimine eesmärgile vastu töötama. Kui inimene midagi väga kardab ja teeb kõik, et seda vältida, siis ta just selle saab.

Mida morfiin inimese füüsilise ja psüühikaga teeb, hetkeliselt ja pikas perspektiivis?

Mooni mahlas sisalduvast mitmekümnest alkaloidist on morfiin kõige levinum narkootikum. See mõjutab närvireseptorite kaudu aju elutähtsaid keskusi, pidurdab hingamist, tundlikkust, vereringet. Kõigil on ajus morfiinilaadseid aineid, tänu neile tunneme naudingut, rahuolu, lõõgastust jne. Morfiini kuratlikkus on selles, et ta on keemiliselt kehaomane. Kui saame seda ainet massiliselt väljastpoolt, saabub äge, äkiline heaolutunne, me ei tunne enam ei füüsilist ega hingevalu, kõik negatiivne kaotab tähenduse, rahulik, pehme ja mõnus on olla. Ta lõõgastab mitte ainult skeletilihaseid, vaid ka silelihaseid siseorganite ja veresoonte seintes. Tunne, mida me naturaalselt heaoluna kogeme, on siis kümnekordistatud. Ei pea midagi tundma, ei pea üldse midagi – ma lihtsalt olen. Heroiini (keemiliselt töödeldud morfiini) toime kestab 10-12 tundi, morfiinil vähem. Kui organism on harjunud lõõgastusega ja see ära võtta, tõmbub kõik pingesse. Algul on nagu raske gripi algus, kui keha on üleni valus, silmad, nahk, liigesed, juuksejuured. Edasi see kõik mitmekordistub ja **kõik** lihased valutavad metsikult, magu-sooled tõmbuvad kokku (sellest tulenevad kõikvõimalikud seedesüsteemivaevused); unest pole midagi järel. Peas vasardab ainult: tahaks tagasi seda pehmust ja rahu. Võõrutusseisund tekib, kui enam ei saa lõõgastavat ainet. Tasapisi asendubki „kaifi“ (ehk narkootilise joobe) otsimine sooviga vältida võõrutusseisundit – organism harjub ainega kiiresti ja joobe saavutamiseks on vaja järjest suuremat kogust. Morfiini mõju psüühikale on väga

pikk ja keeruline teema. Ütlen lühidalt ainult ühe aspekti: automatiseerub nii enese kui ka teiste petmine, sest ainus eesmärk on saada seda ainet. Inimesel on vaja narkootikumi tarbimist näidata enesele ja teistele kui vajalikku, aga kuna see on kõigi silmis halb asi ja illegaalne ka seaduse ees, siis tuleb valetada, manipuleerida – ja see automatiseerub niivõrd, et inimene valetab ka siis, kui polegi vaja. Ja loomulikult on järjest vähem tahtmist ja jõudu püsida tegelikkuses, hakkama saada oma jõududega.

Näidendis sisendab Mary endale ja teistele, et tal on morfiini vaja reuma valude leevendamiseks. Millal inimene tajub depressiooni, ärevust ja pinget hoopis füüsilise valuna või haigusena?

See on väga tüüpiline ja tuleb ette vaat et enamusel inimestel. Lastel võib kõhuvalu väljendada hoopis koolihirmu, mis on läinud psühhosomaatika tasandile. Kui tekib sõltuvus, tajub inimene alateadlikult, et asi on käest ära. Ta proovib jagu saada, aga miski ei aita, tekib paanika. Et paanikat tasandada, hakkab ta endale ütleva, „ma teen seda vaid üks kord veel...“, „mul on seda vaja sellepärast et...“, „ma jätan kohe maha, siis kui...“ Peab tegema selle endale „sõõdavaks“, muidu ta ei kannata välja ei oma paanikat ega ka fakti, et ta on muutunud sõltuvaks. Maryl oligi arvatavasti väike reuma, aga ta poeb täielikult selle varju. Tähtis on arvestada, et oopiumi derivaadid opioidid (sh ka morfiin) teevad valuläve palju mada- lamaks, ehk inimene tunneb valu palju tugevamini. Ühest küljest on morfiin valuvaigisti, teisalt taastoodab seda, mida püüti vaigistada. Nii füüsiline kui ka hingeline valuasting läheb tugevamaks. Kogu aeg tundub, et valutab – see on narkootikumi võtmise põhjendus enda jaoks, aga inimene ka tõesti tunneb seda valu. Umbes samuti on rahustisõltlasel: kuni ta ravimeid võtab, tunneb end hästi. Kui enam ei võta, võimendub iga väike asi tema peas paljukordselt, ta ei talu enam sedagi, mida enne rahustite tarvitamist.

Näidendis paneb perekond suuri lootusi narkomaania ravile, ent kas pole võõrutus mõttetu, kui ei kao ärevust põhjustav mõtlemine ja olukord?

Ma ei usu väljakujunenud sõltuvuse puhul lühiajalisi programme. Kui inimene läheb samasse keskkonda ja suhetesse tagasi, pole ravil efekti – seda näeme kogu aeg. Usun ainult sellesse, et inimene häälestub sisimas ümber, tema maailma-vaade, suhtumine elusse ja iseendasse muutub – siis on koos erimeetoditega võimalik veel teda ravida. On väga inimlik otsida lihtsat, kiiret ja ühetähenduslikku lahendust. Seesama Mary haigus ja ravi on ju suurepärane näide. Väga kaua suhtuti sellesse nagu moraali puudujääki: kui talle see halb asi meeldib, järelilikult on halb inimene. Aga see pole moraali küsimus, inimesed on sisemiselt sügavalt lõhestatud. Ühene mõtteviis ütleb, et tuleb leida õiged meetodid ja koolitada õiged arstid – nemad vastutavad, meie asi on haige kohale viia nagu kell parandusse ja ta tervena kätte saada! Nii see mingil juhul ei toimi. Jah, mõtteviisi muutumine on oluline. Ja ega kõigil õnnestugi. Miks, see on ülimalt keeruline. Kõige lihtsam on öelda: sõltub isiksusest. Millest isiksus sõltub? Bioloogiast, sotsiaalsest kasvulavast. Ja paljude aspektide omavahelisest kombinatsioonist. Kellel on sisemist terviklikkust, jõudu – ja kellel seda ei ole. Olen näinud, kuidas pikaajalised sõltlased lähevad oma doosiga n-ö nulli ja elavad nagu tavalised inimesed. Aga opioidsõltlasest paranejaid on alati vähem kui neid, kes ei saavutagi enam püsivat suutlikkust elada tavainimesena ilma aineta. Kui meditsiin, isiksuse muutus ja aeg toimivad koos, siis see mõjub, aga mitte kõigile.

Väike lõdvestumine on ju süütu, näiteks loendamate naiste igaõhtune veiniklaas – selle asemel et endas stressi kuhjata, lähedasi koormata, halbu suhteid luua. Kas teie meelest on see sõltuvuse algus? Raske öelda. Senikaua kui inimese sisemine, isiklik norm näeb ette „ole kaine”, on kõik ok. Aga kui norm on võtta napsi ja see jääb täitmata ainult siis, kui peab minema sõitma vms, kui peab otsima põhjust loobumiseks – see on ohu märk. Sealt on ainult üks samm enesepetmiseni: mul on vaja seda selleks, et...

Mis on alternatiiv?

Väga pikk jutt. Alternatiivi otsimiseks hakkame uurima, mida ta summutab. Teadagi väsimust, stressi – need on meil kõigil. Aga nende taga on mõnelgi juhul midagi veel. Väljapääsmatustunne. Uute, väljapääsuks vajalike otsustega seotud ebakindlus. Pikaajaline äng. Oma hirmudega silmitisi olla on väga raske. Mida edukam inimene, seda raskem. Edukuse kuvandi all on midagi, mida me ei teadvusta (hirm osutada mitte piisavalt heaks ja väärtuslikuks, kahtlus, et kui ma ei tee kõike võimalikku, et end tõestada, siis ma äkki osutungi luuseriks; hirm ilma jääda „tõelisest elust”), sest see elab koos meiega ja oleme harjunud seda summutama. Keha vajab und füüsiliseks taastumiseks, ka meie hing vajab taastumist, et olla erk, adekvaatne, stabiilne. Kõige parem, kui on lähedane, kellele saame ja julgeme end näidata sellisena nagu oleme. Kes annab tagasisidet, et oleme väärtuslikud ikkagi, vaatamata sellele, mida tegime või mis juhtus või ebaõnnestus. See kõik läheb mööda, ta on minuga, elu jätkub. Kui sellist lähedast ei ole – ja paljudel ei ole – siis aitab „midagi hingele“ ehk tegevus, mis pakub tõelist rahuldust. Eriti loominguline tegevus.

Näidendis mehed ju armastavad Maryt, ta on nii kaua koos elanud Jamesiga, kes teda ikka veel imetleb ja sellest hoolimata ei suuda aidata.

James ei ole suutnud rahuldada naise kõige põhilisemaid vajadusi. Maryl on abikaasa – aga ei tea kunagi, millal ta tuleb. On suvemaja – aga ei ole päris kodu. Lisaks on Maryl jäänud eneseteostus olemata. Iseasi, kas tema kujutlused oma võimalikust karjäärist olid adekvaatsed.

Viiekümnnendates aastates naine on kinni teismelisecaa unistustes, et temast võinuks saada hea nunn või edukas pianist ning teda ei rahulda traditsioonilise, mehe valikutest sõltuva abielunaise elu. Aga vaimse ja loomingulise eneseteostuse teel oleks kindlasti samuti olnud karisid. Depressiivsusele kalduv inimene oleks ikka leidnud põhjust rahulolematuseks, näiteks siis elamata jäänud naise-elu pärast?

Mary ei ole saanud täiskasvanuks. Ta on jäänud oma noore neu miraažide juurde. Kui ta oleks saanud omal nahal proovida, kuhu tiivad kannavad, lepiks ta ka pereeluga teisiti. Nüüd jäi helesinine unistus alles. Tal ei ole kõrval olnud oma ringkonda ega arukat täiskasvanut, kes aidanuks asju näha sügavamalt. Rändnäitlejast James on ise poisike, kes naist imetleb ja armastab, aga mehena talle tuge pakkuda ei suuda. Inimene elab ikka inimeste maailmas, aga Maryl on seltsiks olnud poisikesest abikaasa ja oma illusioonid.

Ometi on kohanemine ainus ellujäämise strateegia, muud võimalust pole. Kõigil inimestel on kriise, ebaõnne, haigusi, lakkamatult muutuvad ühiskond, tööolud, oma keha, perekonnaliikmed. Kes ei suuda kohaneda, kukub mängust välja?

Või põgeneb mingisse rolli, sõltuvusse. Vaadake enda ümber, me näeme samamoodi 50-60-aastasi naisi, kes riietuvad ja käituvad, nagu nad oleks noored tüdrukud – nagu siis, kui oli nende tähelend. Samuti näeme veel noorepoolseid inimesi, kes on „tädistunud“ või „onustunud“ – loobunud unistustest ja vaimuerksusest, sulgunud igapävarutiini. Ja neid, kes tegelevad kannatamise ja õnnetu olemisega. Jne, jne. Üks asi on isiksuse tüüp, teine asi, et neil pole ehk kasvades ega hiljemgi olnud tarka täiskasvanut, lähedast, kellega rääkida. Kes vajab seda rohkem, kes vähem. Sõltub kasvulavast. On olemas termin võilillelapsed – lapsed, kes kasvavad nagu võilill läbi asfaldi, hoolimata põrgulikest tingimustest saavad neist terviklikud inimesed. Siin on olulised on kolm faktorit: küllaldane intellekt, avatus ehk valmidus kontakteeruda, ning tema poolel olev soe ja küps täiskasvanu. Keegi, kes suudab lahus hoida inimese ning tema mingi rumala käitumise. Kloostrikoolis elades oli Mary võimalus kohanemist õppida ka väiksem, kokkupuude reaalsusega oli napp. Mõõdunud sajandi algul olid reeglid ühetähenduslikud ja arengukeskkond stabiilne, tüdrukutel oli elustsenarium ette nähtud. Sünnikeskond suures osas määratleski piirid ja kõik oli jäigem.

Kas pole nii, et Ohvri, Kannataja ja Haige rolli kasutatakse enesekehtestamise strateegiana, et end väärtuslikuna tunda, sundida teisi lakkamatult endale mõistmist, hoolt, tähelepanu pakkuma. Absoluutselt. Nõrgema despoopia on selle nimi. Tähelepanu keskpunktis olek on ohtlik narkootikum, ainult et see on aseaine sellele, mida tegelikult tahetakse. Mõnel emal võib lastega tekkida selline suhe. Kui enese sees on tühjus ja ema realiseerib end laste kaudu, ei suuda ta neist lahti lasta. Kätemaksuks jääb haigeks, kui lapsed iseseisvuvad. Kole öelda, aga niisugune on mehhanism, muidugi ei tehta seda (enamasti) teadlikult.

Küsinud Ene Paaver

ESIETENDUS:

“BOGUSLAW SCHAEFFER
LOOJANG”

Lavastaja **Hendrik Toompere**, kunstnik **Ervin Õunapuu**
poola keelest tõlkinud **Hendrik Lindepuu**. Esietendus 19. juunil 2008 Viinistu Kunstimuuseumis

Osades: Jan Uuspõld, Merle Palmiste, Ivo Uukkivi, Hendrik Toompere, Lauri Lagle, Kristo Viiding, Raimo Pass, Sulev Teppart (külalisena), Mihkel Kabel, Nero Urke (külalisena), Anti Reinthal, Britta Vahur, Mari-Liis Lill, Harriet Toompere, Ita Ever

HENDRIK TOOMPERE

Loojang on ilusa kõlaga sõna. Ja tal on palju tähendusi. Loojang on midagi ilusat, alati erinevat, erakordset ja peaaegu alati ühemõtteliselt ainukordset. Loojang tähendab ka looduse ja meie endi seisundite mitmekihilist muutumist. Vaikselt hakkab päike langema. Mõni üksik tuuleiil teeb oma äkilise käigu, linnud teevad veel viimaseid aariaid. Tuul äkki vaibub. Kõik seisab paigal. Ja siis hakkavad valgused liikuma. Mets läheb hetkega punaseks nagu põleks. Vaikuses, metafüüsilises vaikuses kukub päike oma ema uru servale, hoiab sealt veel kinni ja meri ja maastik on me ümber lilla, siis sinine, tumeroheline ja lõpuks, kui pilvede pealt viskab viimseid kiired, siis kõik on hämar. See hetk, kui valmistame end kohtuma loojanguga, on alati kantud ihalusest millegi ilusa, esteetiliselt kauni järele, möödapääsmatult harmoonilise stseenilahendusega, samas me sees kõeb tunne, mis on täis ootust. Mis järgneb vaimustavale loojangule? Müstiline moment, mida me ei tea veel. Salapära, mis ümbritseb loojangujärgseid tunde, on meile alati ettearvamatu ja ootamatu. Ei tea, mis juhtuma hakkab. Kõik muutub väga kiiresti. Tavapärane aja liikumine on kokku surutud väga lühikesse hetke – aga ta muutub, ja pidevalt. Kui ma kunagi seda näidendit lugesin, tundsin ma vastupandamatut sundi sellesse situatsiooni tungida. Mööda on läinud hulk aastaid. Ei saanud ega osanud midagi selle näidendiga peale hakata. Selle aja jooksul on minus palju muutunud. Aga ikkagi, nüüd, kümme aastat hiljem, tunnen ma sama tungi ja tunnet. Huvitav, kas ma pole siis üldse muutunud või pole maailm muutunud. Kas miski üldse on muutunud. Muutumine – see ongi „Loojangu” põhiline teema. Kas meie muutume või muutub aeg. Tihti öeldakse inimese kohta, kes juhtumisi ülemuseks saanud, et näe – küll ta on muutunud. On selgelt pähe võetud mõte, et olud võivad inimest muuta. Ei tea midagi. Eks inimene näita oma kvaliteete lihtsalt teises koosluses. Teiste inimeste muutumine on suurelt jaolt meie kujutlusvõime tehtud. Mõtleme mõnele lugupeetud kodanikule, kes on juhuslikult saanud hakkama mõne tembuga, mis avalikus arvamuses laia negatiivse kõlapinna saavutab. Isegi kui temp ise on eaproportsionaalses suhtes hoiaku massiiviga, märkame me selle kodaniku puhul teatud muutust. Aga vaevalt ta nüüd äkki seda tegu tehes muutus. Selle muutuse kutsub esile kellegi tahe teda sellisena näha. Tõenäoliselt toimuvad kõik olulised muutused meie peas. Me otsustame ühel suvalisel hetkel, kas miski asi muutub või mitte. Kõik ebaolulised muutused toimuvad aga füüsilises maailmas. Ja nende banaalsus seisneb selles, et miski ei muutu kunagi. „Loojangu” sisu on lühidalt järgmine. Ühte Kesk-Euroopa pansionaati kogunevad arvamusiidrid erinevatelt elualadelt. Tullakse kokku, et visioneerida maailma hetkeseisust ja võimalikust tulevikust. Ümarlauale kogunevad oma ala tegijad. On ärimehi, ajakirjanikke, kunstnikke ja kultuuriinimesi, teadlasi, filosoofe, alfonse, playboysid, kirjanikke ja muidu maniakke. Nende ümber tiirlevad ka kohustuslikus korras satelliitidena need, kelle põhielukutseks ongi konverentside ja sümposiumide külastamine. Esimesed mõrad saavad alguse lihtsal inimlikul pinnal. Veendakse teisi oma teeside õigsuses, aetakse taga naisi, kuni asi kulmineerub ühe kuulsa professori mõrvaga. Kes on süüdi? Tõe väljaselgitamiseks tuleb aga appi võtta sootuks uued meetodid, sest vanad ei toimi. Ka inimesed muutuvad selle käigus. Sest selgub, et nad pole need, kes endile ja teistele paistavad. Muututakse pragmaatilisest, isiklikust kasust lähtuvalt. Muutumine viib välja lõpmatu moonдумiste ahelani. Ja pikast päevatööst – eneseõigustamisest ja teiste veenmisest – ollakse lõpuks nii väsinud, et vajutakse magusasse ja kosutavasse eksistentsi unne, et hommikul kõike uuesti korrata. Loojang ei lõpeta midagi ära. Siin pole tegemist ühe ühiskonna varisemisega. Pole juttu ka kultuuride hääbumisest. Pigem on siin juttu sellest, kuidas inimene püüab leida harmooniat endas ja ühiskonnas. Kui isiklike ambitsioonide ja tahtmist lõpmatu muutumise ja teisendamise kõrval jääks meil jõudu tajuda ka oma tegelikke soove ja vajadusi, siis oleks Loojang ilus ja igavene hetk – oo, õnnis hetk, sa peatu.

MÄNGUKAVAS:

JIM ASHILEVI “PORTSELANSUITS”

Jim Ashilevi poeetiline tekst, Lauri Lagle minimalistlik lavastus. Jim Ashilevi teine näidend ja Lauri Lagle esimene lavastus.
Üks tüdruk ja kaks poissi – või üks?
Kes see oli, kes jalutas välja riidekapist?
Kas on võimalik elada tühjana?

„Portselansuits“ väljendab oma aja painet, milles päris-olemine tundub kuidagi habras. Ma ei tea, on see mingi valdavalt õhus hõljuv, möödapääsmatu põlvkondlik ühinimetaja, millest peab rääkima, või on sellest hämarusest saanud harjumuspära, 21. sajandi kaanon – story peab olema twisted, võimalus kõiges pidevalt kahelda („olla või mitte olla?“ asemel „mis üldse on päriselt tervemõistustlik?“) peab raudselt säilima. Eks see ole maitseasi. Peaasi, et hästi välja tuleb. / Kaarel B. Väljamäe, „Suitsupaus“ – Värske Rõhk, nr 12, november 2007

Mängivad Kristo Viiding, Maarja Mitt (külalisena), Sten Karpov (külalisena).
Etendused Teatriliidu saalis (Uus tn 5)
7.-11. juulil, 23.-24, 26.-27. augustil ja 2.-3. septembril.

Foto: Ivar Veermäe

UKU UUSBERG
“HEAD ÖÖD, VEND”

Keegi magab, keegi on ärkvel... keegi astub tuppa, läheb ära. Keegi veel astub tuppa.... ja ütleb midagi. Sõnad võivad olla tuttavad. Need on Shakespeare'i sõnad... aga ei ole nagu ka.

Keegi, kes tuleb, on nagu Shakespeare'i tegelane, aga ei ole nagu ka... Kõik on väga Shakespeare'i moodi, aga samal ajal ... väga Uku moodi. See on Draamateatri värske näitleja Uku Uusbergi mäng Shakespeare'i tekstidega. Tekst on saanud tõukeid mitmetest Shakespeare'i tragöödiatest. Kes on kes originaaltekstides, ei olegi väga oluline. Nad kõik on koos selles ühes lavamaailmas. *“See on ikkagi uus ja iseseisev lugu, mille üheks Mänguks võib pidada Shakespeare'i tegelaste omavahelist kombineerimist peaaegu täieliselt Shakespeare'i-truult, aga see ei ole prioriteetne, kaugeltki mitte. See lugu võiks kõnetada ka Uku Raπλα-sõpru, kes on hingega kujud, nagu kõikide muude paikade inimesed, ja kes elavad omi elusid ja kel lihtsalt pole olnud juhus Shakespeare'iga kohtuda,”* ütleb Uku.

Foto: Mihkel Kabel

Eesti Draamateater ja Kanuti Gildi SAAL. Lavastaja Uku Uusberg, mängivad Lauri Lagle, Mihkel Kabel, Ivo Uukkivi, Kristo Viiding, Nero Urke (külalisena), Britta Vahur, Mari-Liis Lill, Ursula Ratasepp (külalisena). Etendused Kanuti Gildi SAALis 9.-14. septembril.

Foto: Herkki-Erich Merila

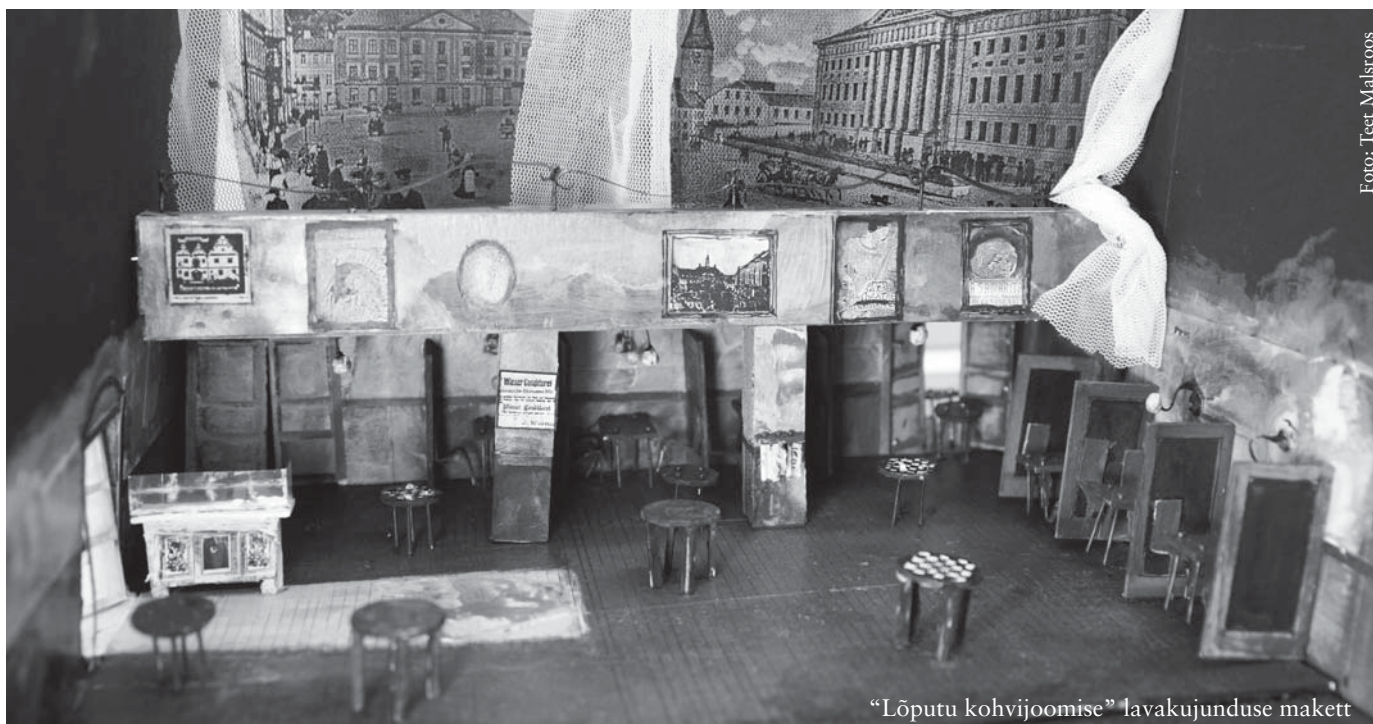
Üks peategelasi, Emile Durand, muutub sisemise harmooniaotsingu ajal Goetheks. Mängib Hendrik Toompere

TULEKUL:

“MADIS KÕIV LÕPUTU KOHVIJOOMINE”

Aeg kulgeb, riigikorrad kukuvad, sõjad tulevad ja lähevad, riidemoed muutuvad. Linn põleb, ka kohvik põleb, ja ehitatakse uuesti üles. W kohvik on ikka sama koha peal, ikka räägitakse seal jutte, jagatakse uudiseid ja loetakse luulet. Alati istub seal nurgas üks mees – Stammgast – ja joob kohvi. Pommiplahvatused ja sisse-välja sagivad sõjaväelased ei saa kunagi ühe kannu aromaatses kohvi ja maitsva veini vastu.

Esietendus oktoobis 2008 endises Heliose kinos (Viru tn). Lavastaja **Priit Pedajas**, kunstnik **Riina Degtjarenko**, mängivad Lembit Ulfsak, Jaan Rekkor, Maria Avdjushko, Tõnu Oja, Taavi Teplenkov, Guido Kangur, Laine Mägi jt.

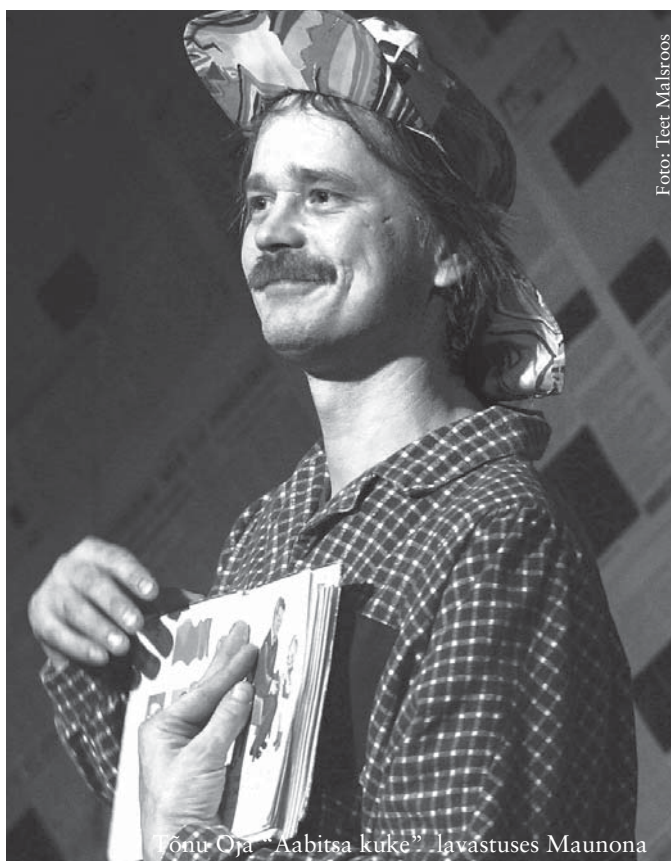
“Lõputu kohvijoomise” lavakujunduse makett

TÕNU OJA – 50. JUULIL

(Mauno vaatab aknast välja.)

MAUNO: Noh, seda sassis peaga meest seal ma tean hästi, tema nimi on Tõnu Oja. Tema on näitleja. Onu Paul ütles nii. Mina ei tea, mis asi see näitleja on, aabitsas sellist sõna pole. Mul ajas see hinge täis, ütlesin onu Paulile, et lähme ja võtame selle näitleja juurest ka endale asju, sest meie oleme ju vaesed mehed. Aga onu Paul ütles, et ei, Mauno, Tõnu Oja käest ei võta me midagi, sest tema on minu lemmiknäitleja. Ütles, et see Tõnu Oja meeldis mulle juba enne seda, kui ma vangki läksin, ja kui ma vangist välja tulín, siis meeldis ikka. Ja ütles veel, et tema on ka üks vaene mees – saab sel aastal 50. Mina ei tahtnud hästi uskuda, see Tõnu Oja pole 50-aastase moodigi, ta on täitsa nagu mina. See ei loe, et tal vuntsid on, minul hakkasid ka juba esimeses klassis vuntsid kasvama. Aga onu Paul ütles, et jah, saab küll 50. Ju ta siis saab, mina usun onu Pauli. Näed, lehvitab mulle! Mis ta, loll, lehvitab? Ah, hea küll, ma lehvitan vastu! Palju õnne!

Andrus Kivirähk

Tõnu Oja “Aabitsa kuke” lavastuses Maunona

UUED NÄITLEJAD EESTI DRAAMATEATRIS

Kristo Viiding lõpetab sel kevadel Lavakunstikooli ja saab Draamateatri näitlejaks. Tegelikult ta seda juba on – Kristot saab näha kolmes lavastuses: „Loojangus“ mängib ta noort kunstnikku Adolfit, Uku Uusbergi „Head ööd, vennas“ Hamletit, Jim Ashilevi „Portselansuitsus“ Iket. Lavakunstikooli diplomilavastuses „tsuaF“ NO-teatris tegi ta peadpööritavaid asju. Kristo sai 2006. aastal Voldemar Panso preemia. Näis, mis edasi saab.

Uku Uusberg lõpetab samuti Lavakunstikooli, lavastajana. Peale selle Uku kirjutab, lavastab, kirjutab teiste tekste ümber, mängib teatris ja filmis. Klassikutele kääre sisse lüüa ei karda, hoopis otsib ise materjali, näitlejad, ja koha, kus mängida. Sügisel mängitakse Kanuti Gildi Saalis veel Uku lavastust „Head ööd, vend“.

Hilje Murel Draamateatri võimsate ja ilusate naisnäitlejate kõrvale lisandub veel üks – Hilje Murel. 10 aastat tagasi lõpetas Lavakunstikooli 18. lennu koos Taavi Teplenkovi, Tiit Suka, Jan Uuspõllu, Harriet Toompere ja Kleer Maibaumiga. Priit Pedajase käe all valmisid diplomilavastustena legendaarsed „Peiarite õhtunäitus“, „Lugu valgest varesest“ jt.

Vahepeal on Hilje Murel teinud Ugala teatris vägevaid rolle – Ingomar Vihmari lavastatud Ravenhilli „Shopping and Fucking“ Lulu, peaosa muusikalis popiidol Marylin Monroe'st, Oleg Titovi tantsulavastuses „Libahunt“ Tammaru Mari.

Kersti Heinloo on Draamateatris tegelikult juba eelmise hooaja algusest, praegu küll ühel teataval röömsal põhjusel kodus. Kersti lõpetas Lavakunstikooli 19. lennu. Sama lennu lõpetas ka Margus Prangel. Aga Kersti mängis vahepeal Vanemuise teatris – Margaritat Mati Undi „Meistris ja Margaritas“, „Kirsiaias“ Anjat, Tiit Ojasoo „Roberto Zuccos“, kitsekest Juliat Kiviräha-Undi „Romeos ja Julias“ jne... viimati Ingo Normeti lavastuses „Suurema kurbuseta“ Liisat. Seda rolli jagab ta muuseas Hilje Mureliga. Peale teatri on veel filmid „Agent Sinikael“, „Nuga“, Teet Kase tantsulavastused „Kurb nauding“ ja „Work in progress“. Paar aastat tagasi jättis ta korra teatri maha ja õppis Londonis Brightoni filmikoolis.

Kersti mängib Ingomar Vihmari lavastuses „Jõgi voolab läbi linna“ Annikkit (dubleerides Mari-Liis Lille).

RAAMATUD

Näidendiraamatu sari tutvustab trükisõnas uusi eesti algupärandeid, mille esmalavastus on Eesti Draamateatris. Raamatud on illustreeritud etenduse fotodega, kujundaja on Kert Lokotar, väljaandmist toetab Eesti Kultuurkapital. 2008. aasta sügisel on sarjas ilmumas Madis Kõivu „Lõputu kohvijoomine“. Eesti Draamateatri väljaanded on müügil teatri kassas ja raamatupoodides.

7. NÄIDENDIRAAMAT: JAAN UNDUSK “BOULGAKOFF”

„Boulgakoff“ on kirjandusteadlase Jaan Unduski näidend vene kirjanikust Mihhail Bulgakovist. Näidend on mõttemäng selle geniaalse kirjaniku elust Stalini aja surutise all – olles diktaatori lemmikkirjanik, ei olnud tal ometi võimalik oma teoseid avaldada. Nõukogude kirjaniku dialektiline loogika, et totalitaarse ühiskonna elu absurdi endale veidigi arusaadavaks mõelda, metafüüsilised paradoksid ja tohutu elurõõm on kirjutatud ühe kirjaniku eluks. Kui keerulised ja läbi-põimunud on võimu ja vaimu suhted, mida tähendab vene kirjanikule unistus sõita Pariisi... Kirjutada sunnitud vaikimise all ja selle kiuste – ainult kirjutada, kirjutada päriselt ja lõpuni ausalt. Et ühel päeval saaks kirjutada ise, ilma tsensorita: „Surm. Punkt. Boulgakoff.“

Näidend on pühendatud Mati Undi mälestusele. Draamateatris esietendus „Boulgakoff“ Margus Kasterpalu lavastuses 13. jaanuaril 2008, Boulgakoffi rollis Hendrik Toompere jr, tema naist Sidonijat mängib Merle Palmiste, teistes osades Mait Malmsten, Jan Uuspõld, Raimo Pass, Külli Reinumägi (külalisenä) ja Guido Kangur.

8. NÄIDENDIRAAMAT: ENN VETEMAA, ERKI AULE, MERLE KARUSOO “SIGMA TAU–C705”

Rühmatööna valminud näidend Gustav Naanist, akadeemikust, ajaloolasest ja kosmoloogist, ENE peatoimetajast. Gustav Naan sündis Siberis Vladivostokis või selle lähisel, Eestit nägi esmakordselt partisanina hävituslennukilt. Naan oli vastuoluline mees, kes, esindades nõukogude ideoloogiat ja jäädes lõpuni veendunud kommunistiks, oli samas noorte intelligentide seas populaarne loengupidaja ja esseist. Sigma Tau–C705 tähistab pisikest planeedikest tähistaevas, mis ühel päeval otsustab kehtestada oma seadused universumis – nagu üks väike maalapp Läänemere kaldal kahe suurriigi vahel oli otsustanud kuulutada oma seadused ülimuslikuks... Tekst põhineb suures osas dokumentaalmaterjalidel, artiklitel ja Naani kaasaegsete mälestustel, kuigi kõik tegelased peale peategelase enda on väljamõeldud.

Näidend esietendus Merle Karusoo lavastuses 16. märtsil 2008, Gustav Naani rollis Rein Oja, teistes osades Mait Malmsten, Tiit Sukk, Mari-Liis Lill, Laine Mägi, Johannes Tammsalu ja Sander Leigri (külalisenä).